

holmskrucifixet, Hornebogens korsfæstelsesgruppe og en figurgruppen »Konger-nes tilbedelse« (fra Ole Worms samling) og finder mange fælles træk. De tilhører alle den franske unggotik, men Liebgott sandsynliggør, at de er fremstillet her i landet om ikke af samme mand så dog i samme værksted, og dette værksted placerer han på Sjælland i domkirkebyen Roskilde.

De kostbare genstande er næsten alle kirkelige (altre, kors, bispestave), men der findes også skakbrikker, alle af halvstand og fundet i hele riget. Bogen er gennemillustreret med fotografier af Lennart Larsen, hvoraf nogle dog virker slørede (fig. 39, 72 og 75). Men de fleste er fine og i en tilpas størrelse, så man kan studere de små genstande i enkeltheder, hvilket jo ellers kan være svært bag monteruden, selv i middelaldersamlingernes nyopstilling.

Niels M. Saxtorph

AGNES GEIJER, ANNE MARIE FRANZÉN OG MARGARETA NOCKERT: Drottning Margaretas gyllene kjortel i Uppsala Domkyrka. The Golden Gown of Queen Margarete in Uppsala Cathedral. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Stkh., 1985. 68 s. 12 pl. 95 skr.

Sveriges første store tekstilforsker Agnes Branting fandt i 1906 i Uppsala domkirkes klædekammer en lidet påagtet gylden kjortel, som ikke hørte til blandt paramenterne. Det var hendes fortjeneste at knytte denne til dronning Margrethe og sandsynliggøre, at det var den kjole, som i 1659 på dronning Hedvig Eleonoras forlangende blev fjernet fra Roskilde domkirke, hvor den sammen med hvæssete- nen og vadmelsfanen var blevet opbevaret og æret som en relikvie. Også i Uppsala udstilledes den længe i domkirken, men tidens tand gnavede, og besøgende rev stykker ud af den som souvenirs. Dermed blev den mindre udstillingsværdig og var således ikke at se, da H. C. Andersen i 1839 besøgte kirken.

Agnes Branting publicerede kjolen i 1911, men tekstilforskningen er siden gået stærkt frem, og det kunne således ikke undre, at dr. Agnes Geijer og fil.lic. Anne Marie Franzén anså det for påkrævet at underkaste den enestående middelalder- dragt en fornyet undersøgelse. Denne blev påbegyndt i 1959 på Riksantikvarie- embedets tekstilsektion, men fru Franzéns sygdom og alt for tidlige død forsinkede arbejdet, som videreførtes af Agnes Geijer og den unge arkæolog og tekstilforsker, fil.cand. Margareta Nockert.

En grundig og tålmodighedskrævende analyse af hver eneste tekstilstump ligger til grund for det nye snitmønster af kjolen. I henhold til stoffets motiver og trådretninger blev fragmenterne indplaceret i et kvadratsystem, hvorefter man rekonstruerede kjolen. Det viste sig da, at den følger sædvanlig middelaldermode og består af fire fra skulder til fod gennemgående bredder. De tidligere idéer om, at kjolen havde et kort liv og var længere foran end bagpå blev afkræftet. Forfatterne har regnet ud, at den blev båret af en person, som var ca. 141 cm høj, og da brystvidden er 81 cm, kan den have passet en veludviklet pige på en halv snes år, men ikke en spinkel voksen. Det store spørgsmål var kjolens alder. Kunne den i det hele taget have tilhørt dronning Margrethe? Væveteknik er stoffet en *diasper*, en betegnelse som ofte forekommer i middelalderlige inventarier fra 1300- årene, men også før og efter dette århundrede. Det har en bundvævning af

rødviolet silkesatin med mønster i guldtråd, bestående af forgyldt sølvlan, spundet omkring rødgul silke. Det centrale motiv er en ananaslignende frugt, der stiger op af en krone og er omgivet af blomster i koncentriske rækker. Den gyldne diasper i Uppsala er unik på een undtagelse nær: en kappe i Feltre i Norditalien, der er sikkert dateret til 1355. Takket være dr. Sigrid Müller-Christensen i München er Feltrekappen, hvis stof sandsynligvis stammer fra Lucca, blevet textilanalyseret efter samme metode som Uppsala-tøjet, og overensstemmelsen mellem stofferne er dermed uomtvisteligt påvist.

Den kontinentale dragtskik i tiden 1300–1450 og de personer, der kunne komme på tale som kjolens bærer, bliver nøje gennemgået. Det er ikke mindst dette afsnit, som Anne Marie Franzén nåede at udarbejde, der er af stor betydning for forståelsen af Margrethe-kjolens facon. I tiden omkring 1360 gjorde en speciel mode sig gældende med hensyn til ærmernes øvre snit og kjolelivets udskæring. Det er et snit, der er fundet på mandsdragter, men som også menes at ligge til grund for de mærkværdige kilepartier, som hører til kjolen. Forfatterne påpeger, at kilepartierne er forskelligt udformet og mener, at det kan skyldes en skævhed hos bærerinden, som hofskrædderen har skullet dække over. Kjolen kan passe en 10-års pige, netop af den alder som Margrethe havde, da kong Valdemar 1363 lod hendes og den 22-årige kong Håkon af Norges bryllup stå i København.

Fil.lic. Arne Danielsson har i en artikel i *Konsthistorisk Tidskrift* LV 1986 anfægtet de tre forfatteres synspunkter med hensyn til Margrethe-stoffets mønster, vævebredden, kjolens snit, traditionen omkring kjolen m.m. og er kommet til det resultat, at kjolen overhovedet ikke kan have noget med dronning Margrethe at gøre. Men hans påstande vedrører netop den række punkter, som forfatterne selv har erkendt gav problemer, og som de har taget stilling til ud fra velbegrundede argumenter. Agnes Geijers redegørelse for forskellen imellem Margrethe-kjolens diasper og de såkaldte »granatæblestoffer« fra 1400-årene er her af afgørende betydning. Danielssons hypotese om, at kjolen skulle have tilhørt Christian I's datter Margrethe og senere være blevet ophængt i Roskilde domkirke, er af en sådan art, at den ikke kræver yderligere kommentarer.

De tre forfattere fremholder, at de ikke har leveret noget afgørende bevis for, at den gyldne kjole har tilhørt dronning Margrethe. Kun en åbning af tumbaen i Roskilde og en undersøgelse af dronning Margrethes jordiske levninger vil efter deres mening kunne afgøre sagen, idet de i henhold til kjolens uens skulderpartier er af den opfattelse, at en osteologisk undersøgelse vil kunne levere beviset. Men den indre blykiste har antagelig aldrig været åbnet, og ifølge danske myndigheder synes der heller ikke at være udsigt til, at den bliver det foreløbig. Det var med store forventninger, vi i Danmark imødeså denne publikation af dronning Margrethes gyldne kjole, og disse er endog blevet overgået. Der er kommet det gode ud af den for os danske så triste bortførelse i 1659, at den er kommet i hænderne på meget kyndige tekstilforskere og kunsthistorikere.

Fritze Lindahl